

Особливості ситуативного аналізу політичної нестабільності в умовах глобалізації

Іщенко І. В., Дяченко Д. В., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті досліджуються особливості дослідження політичної нестабільності на рівні держави в умовах глобалізації. Розглянуто сутність ситуаційного аналізу. Враховані його особливості для дослідження політичної нестабільності у державі і міжнародних відносинах. Автори встановили тяжіння «старого інституціоналізму» до вертикального аналізу політичної ситуації, а «новий інституціоналізм» пов'язують з горизонтальним ситуаційним аналізом. Зазначено, що пошук головних чинників, які сприяють політичній нестабільності є центром дослідницьких зусиль. Основні дослідницькі завдання зводяться до встановлення особливостей прийняття політичних рішень. За цього варто звернути увагу на: ключових акторів процесу, суть та структуру процесу, механізми реалізації, і на наслідки для функціонування політичного середовища. Виявлено недостатність аналітичних процедур у сенсі опису динаміки політичного процесу. Автори констатують, що пошук інформації про явища і процеси, які відбуваються у державі і міждержавних стосунках із використанням традиційних і нових методів не дають готових відповідей на прогноз розвитку політичного процесу. Нелінійність політичної системи, яка знаходиться в оточенні інших систем, дає підставу для використання синергетичної теорії. Дослідники пропонують свою власну синергетичну модель політичної системи. В основі моделі є дисипативна структура політичної системи. Авторами продемонстровано її функціональний механізм. Основу моделі складають умовна сукупність взаємодіючих між собою і з середовищем політичних інститутів. У моделі присутня система атракторів, які впливають на дисипативну структуру. Всі атрактори узагальнено в чотири групи: політичні атрактори, економічні атрактори, соціальні атрактори і екологічні атрактори. Врахована динаміка змін політичної системи під впливом простих і дивних атракторів. Розглянуто дві ситуації. Перша – коли політичний інститут знаходиться на периферії дисипативної структури, друга – коли він у центрі. Головним завданням є також з'ясування, які саме атрактори найбільше впливають на політичну систему. На цій підставі аналізуються варіанти розвитку політичних ситуацій.

У висновках зазначається, що ситуаційний аналіз у системі з синергетичним підходом може виступати основою інформаційного забезпечення для розуміння, прогнозування розвитку політичних процесів.

Ключові слова: політичний аналіз; політична ситуація; синергетика; атрактор; дисипативна структура; політичний інститут

Features situational analysis of political instability in the conditions of globalization

Ishchenko I. V., Dyachenko D. V., Oles Honchar Dnipro National University

In the field of scientific research is the selection and use of approaches for analyzing the state of the political system of society. The collapse of the colonial system, the socialist camp led to the formation of a significant number of states by transitional political regimes. Intensive globalization processes accelerated the already contradictory socio-political processes in transitional and quasi-democratic states. Despite the lack of experience of statehood in some countries, or the lack of democratic political traditions and practices, led to the formation of contradictions between formal and informal rules by the institutions of transitional societies. In the context of the study of the interaction of formal and informal institutions, the question of the use of situational analysis and the synergetic approach, in the process of studying the causes, consequences and the essence of political stability of the instability, is actualized. In cases of situational analysis, it is especially important to note that the essence of the method consists in studying both formal institutions (organizational forms) and informal (practices, models and rules of the game) - as the main subjects and objects of the political process. At the same time, if the situational analysis simply states the presence of certain formal or informal designs, the synergetic approach allows us to trace the dynamics and development of political processes. Considering the political system in which energy acts as the information produced by such formal institutions as political parties and organizations, the synergetic method allows us to consider the system as a self-regulating organization capable of arming the manifestations of political instability. Or vice versa - as a system artificially restraining social entropy, and therefore doomed to destruction, as a result of the action of attractors: economic, political, social, environmental, in the cases of our research.

With the help of general scientific (historical, systematic, functional, sociological), general logical methods (analysis, synthesis, induction, deduction, analogy, abstraction) and the methods of political theoretical and applied learning (institutional, structural comparative, comparative, axiological, behavioral), the analysis of the influence of non-institutional factors on the procedural, organizational and structural aspects of the political system is performed.

Research allows us to reveal the essence, structure and consequence of existing processes in the political system. The synergistic method and situational approach details the existing processes, enabling to conduct a correct analysis of the relevant processes. Thus, it can be concluded that these two methods make it possible to qualitatively evaluate and demand. This allows us to correct the actual political practice, towards stabilizing the political environment.

Keywords: *political analysis; political situation; synergetics; attractor; dissipative structure; political institute*

Особенности ситуационного анализа политической нестабильности в условиях глобализации

Ищенко И. В., Дяченко Д. В., Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

В статье рассматриваются особенности исследования политической нестабильности на уровне государства в условиях глобализации. Рассмотрены сущность ситуационного анализа, а также его особенности для исследования политической нестабильности в государстве и международных отношениях. Авторы выявили общие черты теорий «старого институционализма» и вертикального анализа политической ситуации, а «новый институционализм» связывают с горизонтальным ситуационным анализом. Отмечено, что центром исследовательских усилий является поиск главных факторов, способствующих политической нестабильности. Основные исследовательские задачи сводятся к установлению особенностей принятия политических решений. Поэтому стоит обратить внимание на: ключевых акторов процесса, суть и структуру процесса, механизм реализации и на последствия для функционирования политической системы. Выявлена недостаточность аналитических процедур в смысле описания динамики политического процесса. Авторы констатируют, что поиск информации о явлениях и процессах, которые происходят в государстве и межгосударственных отношениях с использованием традиционных и новых методов не дают готовых ответов на прогноз развития политического процесса. Нелинейность политической системы, которая находится в окружении других систем, дает основание для использования синергетической теории. Исследователи предлагают свою собственную синергетическую модель политической системы. Основой модели является диссипативная структура политической системы. Авторами продемонстрирован ее функциональный механизм. В модели присутствует условная совокупность взаимодействующих между собой и со средой политических институтов. В модель включена система аттракторов, которые влияют на диссипативную структуру. Все аттракторы объединены в четыре группы: политические аттракторы, экономические аттракторы, социальные аттракторы и экологические аттракторы. Учтена динамика изменений политической системы под влиянием простых и странных аттракторов. Рассмотрены две ситуации. Первая – когда политический институт находится на периферии диссипативной структуры, вторая – когда он в центре. Главной задачей является также выяснение конкретных аттракторов, активно влияющих на политическую систему. На этом основании анализируются варианты развития политических ситуаций.

В выводах отмечается, что ситуационный анализ в системе с синергетическим подходом может выступать основой информационного обеспечения для понимания политических процессов и прогнозирования их развития.

Ключевые слова: *политический анализ; политическая ситуация; синергетика; аттрактор; диссипативная структура; политический институт*

Постановка проблеми

Процеси глобалізації відбуваються у всіх сферах, в тому числі й політичній. Разом із позитивними наслідками глобалізація в ряді країн супроводжується політичною нестабільністю. Такий перманентний стан притаманний пострадянському простору, зокрема й Україні. Пе-

ред сучасними політиками постає проблема своєчасного реагування на виникнення політичних конфліктів, попередження політичної нестабільності. Однак, через складність і нелінійність політичного процесу, застосування політичного аналізу у традиційному варіанті виявляється вже недостатньо. Тож політичний аналіз необхідно вдосконалювати.

Аналіз досліджень і публікацій

Абсолютна більшість дослідників дотримується поглядів на політичний аналіз, який варто проводити у контексті аналізу політичної ситуації, поділяючи його на вертикальний і горизонтальний. Такої думки дотримуються, наприклад, Н. Громадська [3], К. Симонов та ін. Крім того, політичний аналіз наповнюється й тими новими методами й підходами, які спочатку використовувалися у бізнесі та інших сферах. Таким є, наприклад, метод «case-study». Його використання у політичному аналізі розглядають Д. Арабаджієв [1], М. Яковлев та інші дослідники. Незважаючи на те, що синергетика як ефективна теорія з аналізу політичних процесів знаходиться у центрі уваги науковців, її переважно розглядають як самостійний науковий підхід для аналізу [1; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13]. Тому виникла нагальна потреба розглянути ситуаційний політичний аналіз у системі з синергетикою як теорією, яка пояснює функціонування відкритих нелінійних систем й описує, зокрема політичну нестабільність.

Мета дослідження: дослідити можливість використання ситуаційного політичного аналізу у системі з синергетичним підходом для вироблення рішень з попередження політичної нестабільності в умовах глобалізації на державному рівні.

Виклад основного матеріалу

Розвиток інституціональних політичних досліджень, викликаний необхідністю наукового пояснення феноменів політичного життя, актуалізувало питання вироблення диференційованого аналітичного інструментарію, для дослідження стану політичних систем – політичної стабільності.

Конкретизуючи проблематику інституціональних політичних досліджень, не можна не звернути увагу на неоднорідність методології інституціоналізму. В даному випадку йдеться про поділ інституціональної парадигми на «старий» та «новий» інституціоналізм. Характеристикою першого є дослідження формальних організаційних державних та політичних структур, таких як державні органи влади (законодавчі, виконавчі, судові, місцеві), політичні партії та організації. У полі дослідження «нового» інституціоналізму виступають практики, культурні моделі, неформальні норми та правила, що визначають неформалізовану суть взаємодії суб'єктів політичного життя [12, с. 17]. Досліджуючи у даному контексті феномен політичної стабільності, варто дати чітке, наукове визначення даному поняттю: політична стабільність політичного (інституційного) середовища – це стійкість, незмінність у часі та функціональних параметрах характеристик та

аспектів відповідних структур, організаційних та культурних моделей, норм та правил [1, с. 9]. Під політичною стабільністю також часто розуміється впорядкованість суспільно-політичних процесів та взаємодії акторів політичного життя. На думку С. Хантігтона, політичну стабільність можна визначити як порядок та наступність – довготривалість та усталеність функціонування політичної системи [9, с. 3].

У процесі підбору аналітичного інструментарію для дослідження явища політичної стабільності, середовища особливий інтерес викликає «кейс-стаді» – ситуаційний аналіз. Суть даного методу полягає у детальному дослідженні певних політичних явищ та процесів у політичному середовищі [1, с. 119]. Ситуаційний аналіз становить основу політичної аналітики, оскільки саме ситуації, що виникають у політичному середовищі, формують необхідний банк даних, на основі якого можливо аналізувати процеси та феномени і явища у політичній сфері суспільства. В основі методології ситуаційного аналізу, таким чином, покладено збір та аналіз емпіричного матеріалу. Метод виник на початку ХХ ст. у школі бізнесу Гарвардського університету, а в якості методики ситуаційний аналіз почали використовувати у 60-х рр. ХХ ст. на рівні державних органів, відомств та у межах навчального процесу [1].

Не дивлячись на нетрадиційність дослідницької стратегії ситуаційного аналізу для політичної науки, даний метод у той же час широко використовується для аналізу процесів, що протікають у політичному середовищі, міжнародних відносинах. Однією з найскладніших та найважливіших для нашого дослідження форм ситуаційного аналізу є загальний аналіз політичної ситуації. Варто зауважити, що загальний політичний аналіз, у свою чергу, ґрунтується на двох підходах – «вертикальний» (інституціональний) та горизонтальний. У дослідницькому полі вертикального політичного аналізу перебувають організаційні державні та політичні структури: парламент, уряд, судові органи влади, органи місцевого самоврядування, політичні партії та організації, фінансово-промислові групи, міжнародні організації, що здійснюють прямий та опосередкований вплив на політичне життя. Горизонтальний тип ситуаційного аналізу полягає у виокремленні неінституційних груп інтересів, що діють всередині структур політичних інститутів [3, с. 35].

Таким чином, можна зазначити, що саме ситуаційний політичний аналіз створює дослідницьку базу для дослідження множини, явищ та процесів, які відбуваються у політичній системі і визначають рівень політичної стабільності.

Варто зазначити, що вертикальний ситуаційний аналіз стосується скоріше формальних організаційних структур («старий інституціоналізм»), у той час як горизонтальний політичний аналіз стосується неформальних груп та моделей поведінки («новий інституціоналізм»). Оскільки політична стабільність виступає явищем, що існує в системі, яка складається з формальних та неформальних інституцій, для нашого дослідження однаково цікавими є обидва підходи ситуаційного аналізу.

Політична стабільність за своєю суттю не є абсолютним, незмінним явищем. Абсолютна політична стабільність уявляється неможливою, оскільки будь-яка соціально-політична система знаходиться у відносній взаємодії з іншими системами, що породжує вірогідність зміни внутрішньої конфігурації акторів, ідей, цінностей і, як наслідок, динаміки процесів у відповідній системі. Статична політична стабільність можлива за створення умов непорушності, стійкості існуючих соціальних, політичних та економічних структур, моделей та відносин у державі. Втім, її ефективність піддається сумніву через відсутність взаємодії еліти, суспільства та груп інтересів [9, с. 119]. У той же час динамічна стабільність хоч і передбачає тимчасове порушення рівноваги стабільності існуючих у державі структур, норм та відносин, однак таке порушення ніколи не призводить до краху держави та її інституцій. Відповідні системи, конституційовані на рівні формальних, неформальних норм, правил, процедур чи навіть організаційних структур володіють істотним потенціалом до самовідтворення та самозбереження.

Оскільки політична ситуація – це стан політичної системи, обумовлений специфікою діяльності та взаємодії акторів політичного середовища, то якраз в такому випадку політична стабільність виступає безпосереднім об'єктом ситуаційного аналізу. Таким чином, дослідження даного феномену передбачає вивчення диференційованого кола аспектів політичного середовища, оскільки політична стабільність за своєю суттю складне та багатогранне явище.

У випадку дослідження міжнародних відносин і держав, що знаходяться у транзитивному стані, у полі ситуаційного аналізу виступили б процеси, безпосередньо пов'язані з формальними та неформальними інститутами відповідного політичного середовища. Суто з організаційної, формальної точки зору, в першу чергу необхідно оцінити процеси, пов'язані з процесом прийняття та реалізації владних рішень. За цього варто звернути увагу на: ключових акторів процесу,

суть та структуру процесу, механізми реалізації і що найголовніше – на наслідки для функціонування політичного середовища.

Також важливим у даному контексті є оцінка взаємодії політичних груп із приводу способів реалізації та ступеню розподілу влади. Оцінюючи неформальні аспекти політичної стабільності / нестабільності, у полі ситуаційного аналізу неодмінно потрапляють: інтеракції, пов'язані з моделями поведінки соціальних груп; загальноприйняті, але в той же час неформалізовані культурні моделі взаємодії у політичному середовищі та оцінка їх впливу на функціонування інститутів політичної системи; підтримка й підсилення формальних політичних інститутів чи зниження їх функціональних характеристик.

У той же час питання політичної стабільності / нестабільності актуальне і для сформованих демократичних держав. Як вже було зазначено вище, абсолютної політичної стабільності не існує. Тож будь-яка політична система, взаємодіючи з іншими системами зовнішнього середовища, в тому числі з політичними системами інших держав, у процесі міжнародних відносин і особливо зовнішньої політики буває дуже близька до порушення рівноваги своїх структурних параметрів. Найчастіше така ситуація виникає за відсутності ресурсних можливостей у політичній системі. Саме тому ситуаційний аналіз є актуальним і для стабільних політичних систем. Будь-яке порушення рівноваги, і як наслідок зменшення функціональних характеристик, потребує аналізу та конкретизації причин, факторів відповідного порушення. Наприклад, трапляється ситуація, коли політична нестабільність спричинена неможливістю сформувати ефективний уряд. Наведена ситуація включає в себе такі внутрішні компоненти, як: традиція партійно-політичних відносин із приводу розподілу та формування влади; порядок та механізми формування парламенту; роль президентської влади в державі [12, с. 109-110].

Однак, на наш погляд, для повноти аналізу політичної ситуації не вистачає інформації про динаміку її розвитку. Як політична система взаємодіє з середовищем, так і виникатимуть відповідні політичні ситуації. Водночас постає питання – яку додаткову методологію необхідно використати для дослідження цієї динаміки? З часом, який минув після захисту докторської дисертації, ще більше переконуємось у ефективності синергетичної теорії. Адже вона дозволяє змоделювати розвиток ситуації, спрогнозувати її розвиток на перспективу. Це, зокрема, стосується й ситуації політичної стабільності / нестабільності. Наочно її можна продемонструвати,

використовуючи схему дисипативної структури політичної системи, яка показана на рис. 1.

Отже, політичну систему у наших міркуваннях можна ототожнити з синергетичною моделлю.

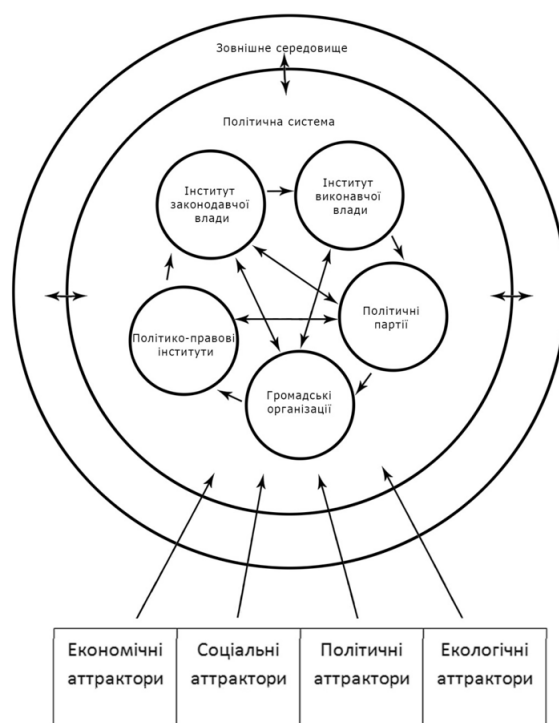

Рис. 1 Дисипативна структура політичної системи

лю. Ця модель являє собою дисипативну структуру. За правилом синергетики дисипативна структура стабільна тоді, коли кількість енергії що надходить до неї, дорівнює тій, що її залишає. Звісно, в даному випадку енергією слугує інформація, якою обмінюються політична система і зовнішнє середовище. Основу ж дисипативної структури складають політичні інститути. Вони на нашому рисунку умовно поділені на політико-правові інститути, а також інститути законодавчої і виконавчої влади. Політичні інститути, перебуваючи у постійній взаємодії, обмінюються енергією (інформацією), підтримуючи баланс дисипативної структури. На схемі внизу зображена система аттракторів, які впливають на політичну систему, зокрема на її інститути. Нарешті звернемо увагу на важливу деталь моделі. На ній показано частиною дисипативної структури політичні партії та громадські організації. В демократичній політичній системі саме вони є постачальниками енергії (інформації) із зовнішнього середовища. Причому ця енергія трансформується політичними партіями таким чином, що інтереси і потреби суспільства у концентрованій формі доводяться до політико-інституційних структур. Авторитарні системи зазвичай спричиняють подвійне фільтрування енергії (ін-

формації). Спочатку вона потрапляє на вхід тих політичних партій, що мають право легально існувати, підтримуючи автократа. Вони препарують інформацію у потрібному контексті. Партії, надсилаючи інформацію до центральних органів влади, не можуть розраховувати на її адекватне сприйняття цими органами. Оскільки така система практично не має ефективного зворотного зв'язку з громадськістю, то з усього зовнішнього середовища обмін енергією здійснюється між політичною та економічною системами. Тож, наряд чи авторитарну систему можна ототожнити з повноцінною дисипативною структурою. Адже політична система такого типу відділена штучною оболонкою і має декілька виходів, через які й відбувається обмін енергією. Сприймаючи тільки позитивну інформацію, політико-інституційні структури працюють в більшості випадків неефективно, однак значні економічні ресурси можуть тривалий час підтримувати стабільність такої системи. Економічна криза, яка не може бути компенсована внутрішніми ресурсами економіки країни стає для авторитарних систем причиною руйнування штучної оболонки між середовищем і системою, скасуванням повноцінних зв'язків між політико-інституційними структурами (політичними інститутами законо-

давчої, виконавчої влади та політико-правовими інститутами).

У поясненні політичної нестабільності через синергетичне бачення проблеми важливу роль мають так звані «атрактори». Іншими словами, атрактор – це той чинник, що притягує до себе дійсність.

Разом із тим у синергетиці розрізняють прості та дивні атрактори [13, с. 92]. Зазвичай прості атрактори не мають руйнівного характеру і політична система спроможна на них зреагувати, наприклад, змінюючи суб'єктність політико-інституційних структур або окремі нормативні положення законодавчого характеру і тим самим стабілізуючи ситуацію у найнапруженішому політичному інституті. Інша справа, коли на політичну систему або окремих її інститутів впливає дивний атрактор. Тоді слід очікувати двох основних сценаріїв розвитку подій.

У першому випадку, коли політичний інститут розташований на периферії дисипативної структури, його нестабільність суттєво не позначиться на політичній системі в цілому. Наприклад, політична партія, що нараховує декілька десятків прихильників, дестабілізується. Іншими словами, в ній трапляється мікробіфуркація. Однак, як говорять, смак пізнається під час їжі. І якщо діяльність такої партії забороняється діючою владою, то цей факт може спровокувати продовження такого процесу. Тож нестійка демократія може перетворитись на авторитарний політичний режим. За цих умов цілком вірогідно переростання мікробіфуркації на макробіфуркацію.

Однак, якщо дестабілізується впливова політична партія, вона відразу розірве енергетичні зв'язки з іншими учасниками політичного процесу. Її місце намагатимуться зайняти інші політичні партії, а зміна топології політико-інституційного дизайну загострюватиме боротьбу за владу. Причому, як свідчить досвід пострадянських країн (в тому числі й України), зміна влади може відбутися у міжвиборчий період. Як бачимо, наслідки дії дивного атрактора на політико-інституційну структуру залежать від місця політико-інституційної структури у топології політико-інституційного дизайну. Оскільки комунікація через певний політичний інститут переривається, то автоматично зростає суспільно-політична ентропія в політичній системі. Отже, несвоєчасне реагування на цю флуктуацію, якщо політична система перебуває в зоні загострення, призводитиме до розпаду дисипативної структури. Даний процес може проходити через мікро- і макробіфуркацію.

Розглянемо через призму синергетичної теорії, що являє собою дестабілізація? Вихідною

умовою цього моменту є, насамперед, відсутність компенсаційних ресурсів у політичній системі [13]. Наприклад низька легітимність політичних лідерів. До того ж економічна криза унеможливує збільшення допомоги слабо захищеним верствам населення. Тобто кількість енергії, що надходить до політичної системи, починає переважати таку, що виходить з неї. У даній ситуації через обмеження часу, фінансів, енергетичних ресурсів політико-інституційні структури починають приймати помилкові, неефективні рішення. Зростає суспільно-політична ентропія. Зміст поняття «суспільно-політична ентропія» ототожнюється з інтенсивністю суспільних відносин в певній галузі [4, с. 9].

На рис.1 показана система атракторів. На наш погляд, модель концептуально охоплює всі види атракторів, тому що ми виокремили чотири їх типи, виходячи зі сфери впливу. Так, політичні атрактори можуть бути представлені широким спектром. В їх числі констеляція міжетнічних, міжконфесійних відносин, зміна політичного лідера, створення нової політичної партії, що починає активно мотивувати електорат до підтримки на виборах тощо.

Економічні атрактори можуть бути представлені привабливою структурою економіки іншої країни, вигоди від економічного співробітництва з іншими країнами, привабливість кредитних умов, вибір найлегшого способу наповнення державного бюджету, незважаючи на ризики у середньостроковій перспективі тощо.

Соціальні атрактори визначають рівень захворюваності, соціальних аномалій та ін. Екологічні проблеми вже давно виокремились в окремий чинник-атрактор, який активно проникає в політику. На його основі чимало політичних сил будують свої програмні документи, що регламентують перспективу дій. Незважаючи на сукупний вплив усіх атракторів на політичну систему, вона може рухатися назустріч найвпливовішим із них [11, с. 88].

За таких умов політична нестабільність виникає після достатнього поштовху – флуктуації, яка в зоні дії дивного атрактора у режимі з загостренням політичної системи призводить до біфуркації. Під час цього стану починаються хаотичні явища. Так нерідко розпускається парламент, усувається від влади президент насильницьким шляхом, провідні політичні партії або зникають, або переформатовують свою діяльність на інших засадах. Міжнародні відносини можуть супроводжуватись виникненням конфлікту між державами чи їх політичними об'єднаннями. Вихід зазвичай реалізується у появі

нового чинника-атрактора, який впорядковує політичну систему в новій топології політико-інституційного дизайну і ситуація стабілізується. Таким чинником-атрактором може виступати окрема партія або партійний блок. У міжнародних відносинах подібне впорядкування зазвичай проявляється у переговорному процесі, де посередником між ворогуючими сторонами виступає авторитетна держава, представлена впливовими акторами – досвідченими дипломатами, які в даній ситуації виступають у ролі чинника-атрактора, який стабілізує ситуацію. Зауважимо, що політична сфера є в першу чергу різновидом соціальної, яка має свої особливості, що відрізняють її від усіх інших складних систем, досліджуваних синергетикою. Гошій О. і Мислюк Ю. вказують з цього приводу: «Принципова відмінність соціальних систем від природних полягає, перш за все, в тому, що в них самоорганізація доповнюється організацією, оскільки в суспільстві діють люди, що обдаровані свідомістю, ставлять собі певну мету, що керуються мотивами своєї поведінки і ціннісними орієнтаціями. Взаємодія організації і самоорганізації, випадкового і необхідного становить основу досліджень соціальної системи» [2]. Звідси ми можемо констатувати, якщо процеси організації і самоорганізації в політичній системі та середовищі конгруентні, то слід очікувати успіху запроваджених реформ. І навпаки, неконгруентність самоорганізації та організації в політичній системі, коли політичні інститути не відбивають інтереси людей, призведе до нової біфуркації, а отже нестабільності. В свою чергу прогнозування розвитку політичного процесу має спиратись на пошук вірогідних шляхів. Оскільки набір можливостей його

розвитку в конкретній ситуації не безмежний, слід окреслити найвірогідніші сценарії розвитку подій. Наступним кроком є аналіз політико-інституційних можливостей провідних акторів щодо впливу на розвиток подій [5, с. 77].

Висновки

Для української політичної науки значення ситуаційного аналізу набуває особливої актуальності. Україна як перехідна держава понад чверть століття знаходиться у стані перманентної нестабільності. Головною причиною кризового стану вітчизняної політичної системи є відсутність конгруентних нинішнім реаліями формальних та неформальних інститутів, що призводить до постійного циклоподібного зростання флуктуацій та розповсюдження негативної соціальної ентропії. У той же час така констатація виглядає надто загальною та очевидною для формування конкретних рецептів вирішення існуючої політичної кризи. Саме тому проблема застосування ситуаційного аналізу набуває більшого значення у вимірі виявлення характеру та причин порушення інституційної рівноваги, як на формальному (структурно-організаційному), так і неформальному (правила гри у політичному житті, культурні моделі) суспільному рівнях.

Ситуаційний аналіз у системі з синергетичним підходом, таким чином, може виступати основою інформаційного забезпечення для розуміння, прогнозування розвитку політичних процесів. У такому системному застосуванні він здатен давати відповіді щодо ефективних напрямків реформування політичної системи. Це в свою чергу дозволить запобігти політичній нестабільності.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Арабаджиев Д. Метод кейс-стаді в сучасній політичній науці / Д. Арабаджиев // Social-Science. – 2015. – № 2.
2. Гошій О. Синергетичне розуміння політичної дійсності / О. Гошій, Ю. Мислюк. – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/Polzap_2013_7_8.pdf.
3. Громадська Н. А. Політичний аналіз як невід’ємна складова політичної журналістики / Н. А. Громадська // Наукові праці. Політологія. – 2016. – Т. 263. – Вип. 261. – С. 34-38.
4. Іщенко І. В. Політичні інститути в нестабільному середовищі: функціональні особливості / І. В. Іщенко. – Дніпропетровськ: Інновація, 2015. – 306 с.
5. Іщенко І. В. Синергетична проекція політико-інституційної взаємодії у нестабільному середовищі: дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02 / І. В. Іщенко. – Дніпропетровськ, 2015. – 415 с.
6. Квітка С. А. Синергетика глобалізації та державне управління: методологічні аспекти / С. А. Квітка // Аспекти публічного управління. – 2015. – № 3. – С. 13-18.
7. Квітка С. А. Синергетична модель державного управління / С. А. Квітка // Аспекти публічного управління. – 2015. – № 10. – С. 25-33.
8. Квітка С. А. Синергетика глобалізації та державне управління / С. А. Квітка, Н. Ю. Яценко // Аспекти публічного управління. – 2014. – № 5-6. – С. 14-19.
9. Крап А. Суцільність політичної стабільності: індикатори та функції / А. Крап // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2006. – Вип. 18. – С. 118-124.
10. Масимова О. М. Чинники нестабільності перехідних політичних систем / О. М. Масимова. – Севастополь: СевНТУ, 2013. – 300 с.
11. Музыка О. А. Бифуркации в природе и обществе: естественнонаучный и социосинергетический аспект / О. А. Музыка // Современные наукоемкие технологии. – 2011. – № 1. – С. 87-91.

12. Стойко О. М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; «Логос», 2016. – 416 с.
13. Якубенко Е. В. Оценка политических систем в синергетическом измерении / Е. В. Якубенко. – Режим доступа: http://liber.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2462/1/str_852-859%2B.pdf

REFERENCES

1. Arabadzhev, D. (2015). Metod keis-stadi v suchasniy politychnii nauki [Case study method in modern political science]. *Social-Science*, 2 [in Ukrainian].
2. Goshay, O., & Misiuk, Yu. *Synerhetychne rozuminnia politychnoi diisnosti [Synergetic Understanding of Political Reality]* [in Ukrainian].
3. Gromadskaya, N.A. (2016). Politychnyi analiz yak nevidiemna skladova politychnoi zhurnalistyky [Political analysis as an integral part of political journalism]. *Scientific papers. Politology*, 263 (261), 34-38 [in Ukrainian].
4. Ishchenko, I.V. (2015). *Politychni instytuty v nestabilnomu seredovyshchi: funktsionalni osoblyvosti [Political institutions in an unstable environment: functional features]*. Dnipropetrovsk: Innovation [in Ukrainian].
5. Ishchenko, I.V. (2015). *Synerhetychna proektsiia polityko-instytutsiinoi vzaiemodii u nestabilnomu seredovyshchi [Synergetic projection of political-institutional interaction in an unstable environment]*. Doctor's thesis. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
6. Kvitka, S.A. (2015). Synerhetyka globalizatsiji ta derzhavne upravlinnja: metodologichni aspekty (Synergy of Globalization and Public Administration: Methodological Aspects). *Aspekty publichnogho upravlinnja*, 3, 13-18. [in Ukrainian]
7. Kvitka, S.A. (2015). Synerhetychna modelj derzhavnogho upravlinnja (Synergetic model of public administration). *Aspekty publichnogho upravlinnja*, 10, 25-33 [in Ukrainian]
8. Kvitka, S.A., & Jacenko, N.Ju. (2014). Synerhetyka globalizatsiji ta derzhavne upravlinnja (Synergy of Globalization and Public Administration). *Aspekty publichnogho upravlinnja*, 5-6, 14-19. [in Ukrainian]
9. Krap, A. (2006). *Sutnist politychnoi stabilnosti: indykatory ta funktsii [The Essence of Political Stability: Indicators and Functions]*. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku. – Lviv: Vyd-vo nats. un-tu «Lvivska politekhnika»*, 18, 118-124 [in Ukrainian].
10. Masimova, O.M. (2013). *Chynnyky nestabilnosti perekhidnykh politychnykh system [The Factors of the Instability of Transitional Political Systems]*. Sevastopol: SevNTU [in Ukrainian].
11. Muzyka, O.A. (2011). Bifurkacii v prirode i obshestve: estestvennonauchnyj i sociosinergeticheskij aspekt [Bifurcations in nature and society: natural science and socio-synergetic aspect]. *Sovremennye naukoemkie tehnologii*, 1, 87-91 [in Russian].
12. Stoyko, O.M. (2016). *Transformatsiia politychnykh instytutiv u suchasnykh perekhidnykh suspilstvakh [Transformation of Political Institutions in Modern Transitional Societies]*. Kyiv: Institute of State and Law. VM Koretsky National Academy of Sciences of Ukraine; Logos [in Ukrainian].
13. Yakubenko, E.V. *Otsenka polytycheskykh system v synertetycheskom yzmerenii [Estimation of political systems in synergetic measurements]*. Retrieved from: http://liber.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2462/1/str_852-859%2B.pdf [in Russian].

Ищенко Игорь Васильевич

Завідувач кафедри міжнародних відносин, доктор політичних наук, доцент
Дніпровський національний університет імені
Олеся Гончара
49010, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 72
Email: iv.ishchenko@gmail.com

Дяченко Данило Володимирович

Студент магістратури
Дніпровський національний університет імені
Олеся Гончара
49010, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 72
Email: dandutch18@gmail.com

Igor Ishchenko

The Head of International Relations Department,
Doctor of Political Sciences, Associate Professor
Oles Honchar Dnipro National University
72, Gagarin Av., Dnipro, 49010, Ukraine

Dyachenko Danilo

Master's degree student
Oles Honchar Dnipro National University
72, Gagarin Av., Dnipro, 49010, Ukraine

Цитування: Ищенко И. В. Особенности ситуативного анализа политической нестабильности в условиях глобализации / И. В. Ищенко, Д. В. Дяченко // Научно-теоретический альманах «Грани». – 2018. – Т. 21. – № 10. – С. 134-141.

Citation: Ishchenko, I.V. & Dyachenko, D.V. (2018). Osoblyvosti sytuatyvnoho analizu politychnoi nestabilnosti v umovakh hlobalizatsii [Features situational analysis of political instability in the conditions of globalization]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 21(10), 134-141.

Стаття надійшла / Article arrived: 09.09.2018

Схвалено до друку / Accepted: 15.10.2018